

VEST-SAHARA

- PÅ VEI MOT SELVBESTEMMELSE?

«Jeg har alltid sagt at i dette landet stanser menneskerettighetene ved Vest-Sahara-spørsmålet. Den som hevder at Sahara ikke er Marokko, kan ikke nyte godt av menneskerettighetene.»

Hassan II,
Marokkos konge 1961-1999

**Støttekomiteen
for Vest-Sahara**

VEST-SAHARA

Afrikas siste koloni. Et ørkenland delt av en marokkansk forsvarsmur. Den nasjonen i verden som har den største delen av sin befolkning som flyktninger. Et territorium som er fulgt opp av FN siden 1960-tallet, men hvor FN ikke har maktet å følge opp sine mange resolusjoner. Kan befolkningen i dette landet noen gang oppleve å få stemme i en folkeavstemming om den tidligere spanske koloniens framtidige status?

Befolkningen er bemerkelsesverdig. Saharawiene bebor et større område enn Vest-Sahara. De tidligere nomadene har bodd i flyktningleirer vest i Algerie i snart 29 år. De fleste har aldri vært utenfor leirene. Kunnskapene om verden utenfor er likevel uvanlig høy, språkkunnskapene likeså. Nær sagt hele befolkningen er muslimer, og kvinnene er sentrale i organiseringen av leirene.

Mellom flyktningleirene og det okkuperte Vest-Sahara er det få muligheter til kontakt. Marokkansk kontroll i okkupert Vest-Sahara er omfattende, og utenlandske journalister som skal dekke konflikten, blir kastet ut. Kontrollen over det okkuperte området har gitt Marokko tilgang på mineral- og fiskeressurser. Marokko møter ingen internasjonale sanksjoner som følge av okkupasjonen. Snarere lokkes internasjonale selskaper til å inngå lukrative kontrakter med marokkanske myndigheter for å drive næringsvirksomhet i Vest-Sahara. Samtidig brytes de mest elementære menneskerettighetene i de okkuperte områdene; retten til å ytre seg fritt, til å bevege seg, til å organisere seg, til å få rettferdige dommer.

Kunnskapen om Vest-Sahara er fortsatt liten, men i Norge er det en stadig økende inter-

esse. Derfor har Støttekomiteen for Vest-Sahara utgitt dette heftet, med økonomisk støtte fra Utenriksdepartementet.

Støttekomiteen for Vest-Sahara håper du vil la deg provosere og engasjere. Skulle du trenge mer informasjon, eller kunne du tenke deg å bli medlem eller aktiv i organisasjonen vår, se kontaktinformasjon bakerst i heftet.

*Hilsen oss
i Støttekomiteen for Vest-Sahara*

Støttekomiteen for Vest-Sahara

Redaktør for heftet: Hans Morten Haugen
Design: Kristoffer Nilsen, www.saftogvann.com
Alle foto (der ikke annet er oppgitt): Erik Hagen
Utgitt av Støttekomiteen for Vest-Sahara med støtte
fra Utenriksdepartementet

HISTORIE

11. århundre: Almoravidene danner en mektig stat på territoriet til dagens Vest-Sahara. Deres maktbase flytter seg gradvis nordover, til Marokko og Sør-Spania (Andalusia).

15. århundre: Folkeslag kommer østfra gjennom Sahara og danner grunnlag for saharawiene, som bl.a. kjennetegnes av språket hassaniya (arabisk dialekt).

Mot slutten av det 16. århundre: Sultanen av Marokko erobrer Timbuktu (dagens Mali), og Timbuktu og områdene mellom blir marokkansk skatteland i over 50 år.

1767: Marakesh-avtalen inngås mellom den marokkanske sultanen og den spanske kongen. Spanjolene gis rett til å etablere handelsstasjoner sør for regionen Oued Noun (dagens Marokko) fordi sultanen erklærer at «hans makt ikke strekker seg så langt».

1884: Spania erklærer protektoratet Spansk Sahara, som bekrefte i Berlin i 1885.

Begynnelsen av 1900-tallet: Spansk-franske konferanser bekrefter grensene for Spansk Sahara.

1966: Den første FN-resolusjon som ber kolonimakten (Spania) forberede en avkolonisering i samsvar med FN-resolusjon 1514 av 1960 (om tidligere kolonifolks rett til selvbestemmelse gjennom en folkeavstemming).

1973: Polisario dannes 10.mai, og blir raskt den dominerende bevegelsen for det saharawiske folk; kjemper mot spanske militære styrker.

1974: Marokko ber Den internasjonale domstolen i Haag om en rådgivende uttalelse. Den spanske folketellingen stanser mens Domstolen behandler saken.

1975: Domstolen erklærer i en kjennelse av 16. oktober at verken Marokko eller Mauretania har historiske, kulturelle eller territoriale bånd til Spansk Sahara som rettferdiggjør krav på dette området. Mens Domstolen behandler saken inngås Madrid-avtalen, der Spania avstår sin koloni til Marokko (2/3) og Mauretania (1/3), mot at Spania får beholde fosfatgruver. Invasjonen i 1975 skjer med Spanias tillatelse, men er i strid med all folkerett, FN-resolusjoner, Domstolens vedtak og lokalbefolkningens ønsker. Titusener tvinges på flukt. Spania og Mauritania har siden trukket seg fra avtalen.

1979: Mauretania oppgir sin kamp mot Polisario. Marokko overtar kontrollen.

1984: Marokko trekker seg fra Organisasjonen for Afrikansk Enhet (OAU) i protest mot OAU's anerkjennelse av Den Saharawiske Arabiske Demokratiske Republikk, erklært i 1976. Medlemskapet bekrefte ved omdanningen til Den afrikanske union (AU) i 2002.

1991: FN starter sitt arbeid med å få gjennomført en folkeavstemming om områdets framtidige status, der alternativene er selvstendighet eller innlemmelse i Marokko. Krigen mellom Marokko og Polisario opphører formelt og begge partene i konflikten slutter seg til fredsplanen som fastslår at en folkeavstemning skal finne sted i 1992.

1997: James Baker III utnevnes til Kofi Annans personlige utsending, og bekrefter gjennomføring av planen fra 1991.

2001: Baker legger fram en alternativ plan (Baker I), som avvises av FNs Sikkerhetsråd.

2003: Baker legger fram en ny plan (Baker II) som er en mellomløsning mellom 1991-planen og den avviste planen. Planen støttes av Front Polisario, men avvises av Marokko.

2004: Baker går av; gjennomføringen av Baker II-planen er uvisst. Folkeavstemningen om Vest-Saharas fremtid er ennå ikke holdt.

UTENLANDSKE SELSKAPER PROFITTERER

Vest-Sahara er rikt på naturressurser som Marokko bruker til å dekke de store kostnadene ved okkupasjonen.

Med seg på laget har Marokko utenlandske selskaper, som ved å stille seg på okkupasjonsmaktens side legitimerer okkupasjonen. Også norske selskaper bidrar. Franske Total (tidligere TotalFinaElf) og amerikanske Kerr-McGee inngikk i 2001 utforskningsavtaler med marokkanske myndigheter for olje og gass fra Vest-Saharas sokkel. Det norske selskapet TGS-NOPEC, på oppdrag fra de to oljegigantene, kartla havbunnen utenfor Vest-Sahara. Kongsberggruppen har produsert posisjoneringsutstyr som finnes om bord på båten «Svitzer Meridian» som nå har avsluttet de seismiske undersøkelsene for Kerr-McGee.

I motsetning til de to oljegigantene, erkjente TGS-NOPEC at oljeaktiviteter i Vest-Sahara er problematisk. TGS-NOPEC har erklært at de ikke vil inngå nye kontrakter i området, og de baserte seg på UD's juridiske betenkeligheter – som gikk lengre enn FN's juridiske kontor. FN-kontorets vurdering av oljekontrakter inngått med Marokko finnes som redegjørelse til FN's Sikkerhetsråd (dokumentet UN SC S/2002/161). Vurderingen sier bl.a. at dersom utvinning foregår uten hensyntaken til interessene og ønskene til det vestsahariske folket, er utvinningen folkerettsstridig.

Jean Pierre Cordier, leder av Totals Etik-

komite, avviser imidlertid hele problemstillingen i samtaler med Støttekomiteen for Vest-Sahara. - Det er ingen konflikt, hevder han. - Og dessuten har FN gitt Vest-Sahara til Marokko for lenge siden.

Andre selskaper velger også å se vekk fra betenkelighetene ved å handle med Marokko om Vest-Saharas oljeressurser. Gjennom det statlige oljeselskapet ONHYM er Marokko svært aktiv i å tiltrekke seg stadig nye selskaper til dette svært interessante området. Både økonomisk og politisk gevinst lokker marokkanerne, mens det for selskapene kan bli en bitter pille. Den vellykkete norske kampanjen mot TGS-NOPEC inspirerer nå til fortsatt og intensivert internasjonal kamp mot oljeaktiviteter som er i strid med saharawienes interesser.

Også på andre områder opererer norske aktører i Vest-Sahara, spesielt innen fiskerisektoren. I 2001 avsluttet Marokko en fiske-riavtale med EU og startet oppbyggingen av en egen småskala kystfiskeflåte som skal fiske utenfor Vest-Sahara. Dagens fiskere er med få unntak fra Marokko.

Kjøleteknikk-selskapet Finsam har produsert et kjøleanlegg til marokkansk fiskeindustri. På deres nettsider finnes en pressemelding fra 19.10.02 som omtaler Vest-Saharas hovedstad Laayoune som

marokkansk by.

– Vi har vært representert i Marokko i over ti år. Først i desember 2001 fikk vi informasjon og råd fra norske myndigheter om Vest-Sahara-konflikten og hvordan vi bør forholde oss til den, sier administrerende direktør i Finsam, Per Samuelsen.

Daglig leder Erik Ianssen i norske Selfa Arctic forteller at selskapet har startet et opplæringsprogram for kystfiskere i Marokko og Vest-Sahara. Ianssen bekrefter samtidig at ingen saharawier deltar i prosjektet. I et intervju med Avisenes Nyhetsbyrå 14.07.04 sier Ianssen i Selfa Arctic at han skulle ønske det ikke var strid om området de nå har etablert seg i. Likevel har Selfa nå - i strid med tidligere forsikringer - etablert seg i okkupert område med bygging av fiskebåter. Han mener likevel at det langt fra er snakk om noen utnyttelse av saharawiene. – Nei, tvert imot. Våre båter er sikrere og langt bedre enn de som brukes i kystområdet i dag, sier Ianssen.

Det er tydelig at UD's anbefalinger til norsk næringsliv om å avstå fra direkte investeringer og naturressursutvinning i Vest-Sahara ikke når fram til selskapene som engasjerer seg i området.

Utdrag av brev fra Utenriksministeren i Den Saharawiske Arabiske Demokratiske Republikk av 08.06.04: Seismic Acquisition in Western Sahara (SADR)

«The Government of the Saharawi Arab Democratic Republic (SADR) notes the commencement of seismic acquisition by Fugro N.V. [nederlandsk selskap – red. anm.] in its territory. [...]

[T]he International Court of Justice has ruled that Morocco has no legal basis for claiming sovereignty over the area. On this basis Western Sahara is formally classified by the United Nations as a 'Non self-governing territory', which means that it is a state in which the process of decolonisation, to include a referendum on self-determination by the indigenous people, has yet not been fully completed. [...]

The award of Reconnaissance Licenses over the territorial waters of Western Sahara to both Kerr McGee and TotalFinaElf by ONAREP [Marokkos statsoljeselskap – red anm] has been condemned by the SADR as

an overtly provocative act by Morocco designed to escalate political tension in the region. [...]

Fugro's decision to acquire contracts awarded by the occupying Moroccan regime therefore demonstrates its political naivety and is a clear disregard for both international law and the wishes of the indigenous Saharawi population.

It is disingenuous for Fugro N.V. to attempt to hide this decision behind a commercial tendering process. You will be well aware that other seismic companies have withdrawn bids for this work once the gravity of the political situation became apparent. Western Sahara is clearly a country in conflict, in which Wessex [britisk selskap – red. anm.] is now involved without authorisation from the legitimate administration.

The Government of the SADR, which is a full-fledged member of the African Union and recognised by over 70 Countries worldwide, considers the activities of Fugro N.V. to be unauthorised, illegal and an insult

to the Saharawi people. On this basis, we call for Fugro to either act in a responsible manner and cease its activities immediately or accept the full consequences for these actions.

*Yours truly,
Mohamed Salem Ould Salek
Minister of Foreign Affairs of the Saharawi Arab Democratic Republic.»*

Hva har skjedd siden?

Aktivitene til det nederlandske seismikk-selskapet Fugro ble avsluttet på sommeren 2004. Under et møte med Støttekomiteen for Vest-Sahara har selskapet siden bekreftet at de vil ta i betraktning SKVS sine politiske, og etiske argumenter dersom de fikk nye tilbud i Vest-Sahara i framtiden. Samtidig har Fugro nå lagt strenge begrensninger overfor sine datterselskaper når det gjelder aktiviteter i Vest-Sahara. Disse innrømmelsene kom etter at SKVS hadde gjennomført en internasjonal kampanje mot selskapet.

Den Saharawiske Arabiske Demokratiske Republikk (SADR)

Flateinnhold: 266.000 km²
Hovedstad: Laayoune/ El Aaiún
Religion: Islam (sunnimuslimer)
Språk: Hassaniya (arabisk dialekt)
Viktigste naturressurser: Fosfat, fisk og mulige oljeforekomster.

Befolkning

■ Dersom alle innbyggere i Vest-Sahara i dag skulle få delta i en folkeavstemning om områdets fremtid, ville marokkanerne utgjøre flertallet.

Okkupert område (anslag):

60.000 saharawier
 200.000 sivile marokkanske settlere
 160.000 i den marokkanske hær

Flyktningleirene:

165.000 saharawier (tall fra FN – Flyktningerådet har oppgitt tallet til 190.000)

Stat og styresett

■ Tre firedeler av Vest-Sahara har siden 1975 vært okkupert av Marokko. Det karrige området langs østgrensen kontrolleres av den saharawiske frigjøringsbevegelsen Front Polisario (Frente Popular para la Liberación de Saguía El-Hamra y Río de Oro). De to stedsnavnene viser til lokale be- nevelser på den nordlige og den sørlige delen av Vest-Sahara.

■ Polisario, som ble dannet i 1973, er anerkjent av FN som saharawienes legitime representant. Polisario har hovedkvarter ved de saharawiske flyktningleirene i Tindouf, Algerie, hvor også eksilregjeringen til Den Saharawiske Arabiske Demokratiske Republikk (SADR) holder til. Det holdes regelmessige valg blant befolkningen i leirene (de som lever i okkupert område har ikke anledning til å stemme) og saharawiske myndigheter er derfor demokratisk valgt. Republikken ble erklært i 1976, er medlem av Den afrikanske union, og har blitt anerkjent av et 70-talls stater i verden. Polisario har en rekke informasjonskontorer i de fleste hovedstedene i Vest-Europa, samt ved EU og FN.

MINURSO

- United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara.
- Opprettet 1991 som et resultat av våpenhvilen mellom Marokko og Vest-Sahara.
- Er i dag til stede i okkupert område, i frigjort område og i Tindouf.
- Har som mandat å forberede og organisere folkeavstemningen, overvåke våpenhvilen, gjennomføre tilbakevendingen av flyktninger og se til at det marokkanske militære nærværet i Vest-Sahara trappes ned.
- Begynte kartlegging av stemmeberettigede i 1994, avsluttet kartleggingen i 2000. Folkeavstemningen skulle egentlig finne sted i 1992, men den har ennå ikke blitt avholdt.
- Pr. i dag består styrken av til sammen 217 mann.
- Operasjonen har hittil kostet 600 millioner dollar. <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/minurso/>

Foto: Alexandra Lange, Foreningen Vest-Sahara

TROR PÅ KVINNENE

– Jeg tror vi kunne tjent mye på å ha en kvinnelig president, sier Fatma El-Mehdi, generalsekretær i den nasjonale kvinneunionen

De som besøker flyktningleirene kan ikke unngå å bite seg merke i den sterke deltakelsen av kvinnene i det offentlige liv. Forklaringen på kvinnes sterke posisjon er blant annet at kvinnene fikk ansvar for å administrere leirene på en tid da en stor andel av mennene var utplassert ved fronten. Deltakelsen av kvinnene er sterk på alle nivåer i leirene.

Fatma El-Mehdi, generalsekretær i Vest-Saharas kvinneunion, forklarer kvinnes nye rolle:

– Etter den marokkanske invasjonen, sluttet mange av kvinnene seg til Polisarios motstandskamp. Kvinnene var blant annet budbærere av informasjon og jobbet på de militære helsestasjonene. Noen var også med i de væpnede kampene. De fleste kvinnene,

imidlertid, slo seg ned i leirene og passet barn og gamle, mens mennene kjempet i fronten. I tillegg til å ha ansvar for å bygge opp leirteltene, hadde de ansvar for å skape struktur i flyktningleirene.

– Ingen av oss hadde særlig erfaring i å organisere så mye folk, i å opprette en administrasjon og et helt skolesystem. Analfabetismen var enormt høy og det fantes alt for få lærere. De få som fantes, samlet sammen en gruppe voksne hver kveld, og fortalte dem hva de skulle lære barna morgenen etter.

Innsatsen har båret frukt. Lesesyndigheten i flyktningleirene har steget fra omkring fem prosent i 1975 til over utrolige 90 prosent i dag!

Fatma forteller imidlertid at det har vært

vanskeligere å få en betydelig andel av kvinner i ledende politiske stillinger.

– For første gang finnes det en kvinnelig sjef for en del av flyktningleirene. Regjeringen har dessuten en kvinnelig minister, av totalt 16, og i parlamentet er 15 prosent av representantene kvinner. I tillegg har Polisario tre kvinner som stedlige representanter ute i Europa.

For å øke kvinnes selvtilit, inviterer unionen av og til kvinnelige ledere fra andre land for å komme og fortelle om sine erfaringer. Den saharawiske kvinneunionen er medlem i både den internasjonale, den afrikanske og den arabiske kvinneunionen, og samarbeider internasjonalt med andre kvinnebevegelser.

VEST-SAHARA OG ØST-TIMOR: UTALLIGE FELLESTREKK – ULIK SKJEBNE

De to statene Øst-Timor og Vest-Sahara, har etter flere tiårs kamp mot sine overlegne okkuperanter, identifisert seg stadig mer med hverandre. Deres historier har vist forbløffende likhetstrekk.

Første koloniperiode. Begge land var under iberisk kolonistyre fram til 1975: Vest-Sahara var spansk, Øst-Timor var portugisisk.

Samtidige. Begge de store nabolandene gjorde territoriale krav på sin mindre nabostat. 6. november 1975, tre uker etter FN-domstolens kjennelse, gav Kong Hassan II av Marokko sine styrker ordre om å invadere Vest-Sahara, gjennom den «Grønne Marsj». 30 dager etter dette rykket Indonesia inn i Øst-Timor.

Rett til selvstendighet. FN-domstolen i Haag fastslo i allerede før okkupasjonen at Marokko ikke hadde krav på området og at Vest-Saharas befolkning hadde rett til selvbestemmelse for å avgjøre områdets fremtid. Resolusjoner i Sikkerhetsrådet i 1975 og 1976 erkjente øst-timoresernes rett til det samme. Retten til selvbestemmelse og avkolonisering har vært blant de mest fundamentale elementene i internasjonal rett etter andre verdenskrig.

Forslaget om autonomi. Som et forsøk på å tilfredsstille de undertrykte folkene, har begge okkuperantene foreslått å tilby dem delvis autonom status, men innenfor okkuperantens grenser. Kong Hassan II foreslo dette første gang på 80-tallet. Forslaget om at Vest-Sahara skal bli en autonom del av Marokko, har dukket flere ganger opp siden, ofte støttet av kongedømmets allierte, Frankrike. Tilsvarende foreslo Indonesias president Habib i 1998 å gi autonomistatus til Øst-Timor, samt å frigjøre Xanana Gusmão og andre timoresiske fanger dersom Portugal og FN anerkjente Øst-Timor som indonesisk.

Forhindret fra sin rett. Begge folkene har blitt forhindret fra å utøve sin legitime rett til selvbestemmelse, ved at okkuperanten har benyttet illegitim militær makt.

Oljen. Begge land er i besittelse av store ubrukte oljeressurser utenfor kysten. Oljen utenfor Øst-Timor har allerede i fjorten år blitt utvunnet. Inntektene, derimot,

har frem til selvstendigheten ikke tilfalt Øst-Timor selv, men ulovlig blitt delt mellom Indonesia og Australia. Også utenfor kysten av Vest-Sahara er det antatt å ligge store mengder oljeressurser. Ingen av de fremtidige oljeinntektene er planlagt å tilfalle saharawiene, men kun til å bidra til å finansiere Marokkos okkupasjon.

Internasjonalt press. FNs organ MINURSO skulle stå for gjennomføringen av folkeavstemningen i Vest-Sahara, i samarbeid med OAU. I 1999 skjedde det samme i Øst-Timor, under ledelse av FNs organ UNAMET. Denne ble gjennomført. Nå er Øst-Timor en egen stat, anerkjent av det internasjonale samfunn. Saharawiene lever under marokkansk okkupasjon eller som flyktninger. Vest-Sahara behandles i dag av FN som et uløst kolonispørsmål, det siste i Afrika.

DET POLITISKE SPILLET

MINURSO ble i 1991 gitt i oppgave å identifisere og registrere de stemmeberettigede, for på denne måten å legge til rette for en folkeavstemming. En «Identifiseringskommisjon» under MINURSO ble etablert i 1993. Denne prosessen har ikke ført fram til et resultat som kan godkjennes av begge parter, hovedsakelig fordi Marokko ønsker at langt flere personer av marokkansk avstamning skal inkluderes. Basert på den spanske folketellingen fra 1974 og kriterier som det er oppnådd enighet om mellom partene, har FN-utsendinger funnet at tallet på stemmeberettigede iallfall ikke skal overstige 100.000, og listene inneholdt i 1999 noe over 86.000 navn. I 2000, etter at fristen var gått ut, presenterte Marokko lister med over 130.000 personer som klaget på at de var utelatt.

En ny plan. Kofi Annan utnevnte i 1997 den tidligere amerikanske utenriksministeren James Baker III som sin personlige utsending til Vest-Sahara. Etter å ha forsøkt å gjennomføre 1991-planen uten hell, la Baker våren 2001 frem en skisse til en såkalt rammeavtale for Sikkerhetsrådet (Baker I-planen). I stedet for en tydelig tidsplan for en folkeavstemming, der territoriet skulle administreres av FN, og med angitte perioder for avvæpning, utlevering av krigsfanger og informasjon om avstemmingen, fremmet Baker en alternativ prosess.

Hovedelementet i den nye Baker-I-planen var lanseringen av en «overgangsperiode» med en viss autonomi for Vest-Sahara - innenfor Marokkos grenser. Etter fem år skulle en avstemning avholdes, og alle som hadde bodd i territoriet det siste året, også marokkanere, skulle ha rett til å stemme. Forslaget ble behandlet i Sikkerhetsrådet i tre omganger, men ble til slutt forkastet i juli 2002. I Resolusjon 1429 gjentok Sikkerhetsrådet saharawienes rett til selvbestemmelse som grunnlag for en løsning, og at planen fra 1991 for en folkeavstemning må gjennomføres.

En revidert Rammeavtale ble lansert i rapporten til Sikkerhetsrådet våren 2003 (Dokument S/2003/565 - Baker II). Hovedforskjellen fra den opprinnelige planen fra 2001, er at kravet for å kunne delta i folkeavstemmingen er noe strengere. Mens det opprinnelig var krav om ett års botid, innebar det

nye forslaget at alle som har bodd i området siden 31.12.1999 skal ha krav på å stemme. Flesteparten av de marokkanske settlerne bodde i Vest-Sahara allerede på dette tidspunktet. Likevel har Polisario gitt sin støtte til dette forslaget, som ble bekreftet i Sikkerhetsrådets Resolusjon 1541. Derimot har Marokko avvist forslaget. Marokko støtter ikke en fem års overgangsperiode, og mener at autonomiløsningen må være den «endelige». Både Algerie og Mauretania, i tillegg til FN, Marokko og Polisario, skal underskrive avtalen for at den skal tre i kraft. Dette viser at konflikten har en regional dimensjon, og er ikke et «indre marokkansk anliggende».

James Baker gikk i juni 2004 av som Generalsekretærens personlige utsending i frustrasjon over Marokkos manglende samarbeidsvilje. Peruaneren Alvaro de Soto har blitt utnevnt som hans erstatter. De to partenes kommentarer til Bakers avgang viser tydelig forskjellene mellom dem. Polisarios utsending til FN i New York uttalte at Baker har etterlatt seg «...en klar fredplan basert på selvbestemmelse for det vest-sahariske folk.» Marokkos utenriksminister hevder at avgangen er «...resultat av marokkansk diplomati, og dets avvisning av visse prinsipper som undergraver Marokkos territoriale integritet.»

LANGT MER KRITISK

Amnesty International Norge skriver følgende i sin «Landprofil: Marokko og Vest-Sahara» fra 2004: «Til tross for en rekke positive forbedringer i Marokko har ikke dette hatt noen betydning for menneskerettighetssituasjonen i Vest-Sahara. Her er situasjonen langt mer kritisk.»

Samvittighetsfangen Daoud El Khadir var hovedgjest på Amnesty Internasjonals Norge sitt årsmøte i 1996 (Se AmnestyNytt nr. 5/96). Han kunne rapportere om umenneskelige soningsforhold, med celler som er for lave til at det er mulig å stå oppreist. Han hadde sittet 15 år i marokkanske fengsler.

Sidi Mohammed Daddach ble i 2002 tildelt Raftoprisen fra Thorolf Raftos Stiftelse for Menneskets Rettigheter. Han hadde da sittet fengslet i 24 år – under tilsvarende forhold. Byrået for menneskerettigheter i Vest-Sahara hevder at det er 526 savnede saharawier som følge av den 28 år lange okkupasjonen.

Slår hardt ned. Marokkansk politi slår hardt ned på dem som på ulikt vis forsøker å synliggjøre sitt engasjement for menneskerettigheter i Vest-Sahara. Ingen vestsahariske menneskerettighetsorganisasjon har i dag lov til å operere i okkuperte Vest-Sahara. Menneskerettighetsforsvarere som arbeidet i «Forum for sannhet og rettferdighet Seksjon Sahara» var særlig utsatt (se US State Department om Vest-Sahara i 2003 www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2003/27941.htm). I dag er denne organisasjonen forbudt. Menneskerettighetsaktivister blir systematisk hindret i å få utreise fra Marokko for å delta under FNs Menneskerettighetskommisjon i Geneve. Norske organisasjoner (NGO-forum for menneskerettighetsorganisasjoner) har ved flere anledninger loftet Vest-Sahara opp som pri-

oritert land overfor norske myndigheter, i forkant av møter i Menneskerettighetskommisjonen, FNs Generalforsamling og Norges Formannskap i FNs Sikkerhetsråd.

Knappe ressurser. Menneskerettighetssituasjonen blant flyktningene i Algerie er naturligvis preget av de omgivelsene de lever under. Utbyggingen av helsetilbud og undervisningstilbud ligger på et høyt nivå, særlig sett i lys av de knappe materielle ressursene. Retten til mat er bare mulig å sikre gjennom arbeidet til humanitære organisasjoner, inkludert flere FN-organisasjoner. Det er tilgang på vann gjennom egne brønner.

Den fortsatte tilstedeværelsen av marokkanske krigsfanger under Polisarios kontroll, representerer en betydelig utfordring. Pr. oktober 2004 er tallet på krigsfanger 412. Den Internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC) har detaljopplysninger om alle krigsfangene og besøker dem jevnlig. Sikkerhetsrådet bekrefter i sin Resolusjon 1495 fra 2003 at Marokko må stå til ansvar for de forsvunne saharawiske krigsfangene, og at Polisario må frigi alle gjenværende krigsfanger, uten ytterligere utsettelse.

Polisario hadde over 1800 krigsfanger i 1991, da både Marokko og Front Polisario frigav flere hundre krigsfanger hver. Etter dette hevdet Marokko lenge at de ikke hadde flere krigsfanger, mens Polisario har fortsatt å frigi fanger, ofte etter appell fra europeiske statsledere. Etter at våpenhvilen ble signert, erklærte Marokko ved flere anledninger at de ikke ønsket sine krigsfanger tilbake. At Polisario fortsatt holder krigsfanger, 15 år etter at den væpnede konflikten er brakt til opphør, er i strid med den tredje Genevekonvensjonen.

Mens flyktningene i Algerie venter på folkeavstemningen, bruker de tiden på å spille sjakk med trefliser og kamelbæsj.

NORGE OG VEST-SAHARA

De siste årene har kjennskapen til Vest-Sahara-problematikken i Norge økt betraktelig. Dette har også skjedd i Utenriksdepartementet, hovedsakelig som en følge av Norges periode i Sikkerhetsrådet 2001-2002. Støttekomiteen for Vest-Sahara holder i dag en aktiv dialog overfor norske myndigheter, og søker å få Norge til å bevare og styrke sin konstruktive rolle. Det er flere tegn på at denne dialogen allerede har gitt resultater.

Norge i Sikkerhetsrådet 2001-2002: Selv om det er blitt rettet kritikk mot at Norge i for liten grad utnyttet de to årene i FNs Sikkerhetsråd, er det viktig å merke seg norsk politikk i forhold til Vest-Sahara. Selv på et tidspunkt hvor den Marokko-vennlige Baker I-planen lå an til å få støtte både fra USA og Storbritannia, i tillegg til Frankrike, valgte Norge tydelig å støtte saharawienes rett til selvbestemmelse. Det er ingen tvil om at Norges innsats bidro til at FNs spesialut-

sending James Baker måtte fremme et nytt forslag som beveget seg nærmere den opprinnelige FN-planen fra 1991. Hadde Norge sluttet seg til våre nærmeste allierte som var klare til å støtte Baker I, kunne Marokkos ulovlige okkupasjon bli sementert – innenfor en autonomiløsning.

Økt norsk bistand: Den første norske offentlige bistanden til de vestsahariske flyktningleirene i Algerie ble innledet på slutten av nittitallet. Siden dette har UD øremerket midler både til Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhelp og FNs Høykommissær for Flyktninger. Siden starten i 1997, har de økonomiske offentlige bidragene blitt doblet.

Gjenforeningen: Det var lenge stor usikkerhet knyttet til om Raftoprisvinner 2002, den tidligere samvittighetsfangen Sidi Moham-med Daddach, kunne få komme til Norge for å motta prisen for sitt arbeid for men-

neskerettigheter i Vest-Sahara. Allerede ti måneder innen Raftoprisutdelingen hadde han søkt okkupasjonsmyndighetene om å få pass. Men det var først samme uke som prisseremonien skulle finne sted på den Nasjonale Scene i Bergen, at marokkan-ske myndigheter innvilget søknaden. Da hadde Utenriksdepartementet arbeidet på spreng med saken. I tillegg lyktes norske myndigheter på fire dager å skaffe pass og visum til Daddach sin mor som har levd i flyktningleirene i Algerie siden 1975. Mor og sønn møtte hverandre for første gang på 27 år, på norsk og internasjonal TV i Bergen. Kofi Annan skrøt siden av de som hadde lyktes i å bidra til gjenforeningen, og Raftoprisvinneren holdt møter med Utenriksdepartementet, Stortinget og Statsministeren.

Klare anbefalinger til norsk næringsliv: Regjeringen ble første gang tvunget til å ta stilling til det omstridte norske næringslivet

i okkuperte Vest-Sahara i november 2002. Under en sesjon i Stortingets Spørretime 25. november 2002 uttrykte Utenriksminister Petersen at norske selskaper «bør vise tilbakeholdenhet når det gjelder slike investeringer.» Dette ble sagt enda tydeligere av Statssekretær Helgesen, som kort tid etter uttalte at Utenriksdepartementet anbefalte norske selskaper «ikke å involvere seg i oljeutvinning utenfor kysten av Vest-Sahara, ettersom området er omstridt.» Til tross for Petersens og Helgesens klare, riktige og prinsipielle standpunkter, fortsetter beklageligvis norsk næringsliv å bistå Marokko i de etisk, politisk og juridisk tvilsomme næringslivsplanene for okkuperte Vest-Sahara. SKVS utfordrer derfor norske myndigheter til å spille en mer aktiv rolle for å forhindre at slike investeringer finner sted.

Foto: Høyre

Finnes en «akseptabel løsning» på en okkupasjon? Vi har snakket med statssekretær Vidar Helgesen.

– Er Vest-Sahara viktig for norsk utenrikspolitikk? Vil Norge omtale Vest-Sahara i samtaler på ministernivå med sentrale stater som USA, Frankrike og Spania?

– Konflikten om Vest-Sahara har vært og er fortsatt en sak på FNs Sikkerhetsråds dagsorden. Det forteller om sakens viktighet. Norge arbeidet nært med andre medlemsland om Vest-Saharaspørsmålet da Norge i perioden 2001-02 var medlem av Sikkerhetsrådet og vi la konsekvent vekt på at en løsning må være akseptable for alle parter dersom den skal holde på lang sikt. Norge tar jevnlig opp Vest-Saharakonflikten med aktuelle aktører, og vil selvsagt fortsette med dette.

– Hva er Utenriksdepartementets vurdering av mulighetene for gjennomføring av Baker II, særlig i lys av at Baker gikk av som An-nans personlige utsending i juni?

– Vi beklager at det til tross for iherdige anstrengelser ikke lyktes James Baker å oppnå noe gjennombrudd i sin tid som generalsekretærens personlige representant. Vi håper naturligvis at hans meget kompetente etterfølger, Alvaro de Soto, vil lykkes bedre.

– Hva er Utenriksdepartementets vurdering av hvorfor Marokko gikk inn for Baker I, men gikk imot Baker II, mens Polisario har støttet Baker II?

– Jeg ønsker ikke å spekulere omkring partenes motiver eller hensikter. Vi har konsekvent oppfordret partene til å vise vilje til å finne en enighet.

– I et brev fra den norske ambassaden til Norske Maritime Eksportører heter det at det «...ikke vil kunne forventes noen form for offisielle delegasjonsbesøk til Marokko og/eller Vest-Sahara i forbindelse med marokkansk næringsutvikling mht Vest-Sahara.» Denne generelle reservasjonen har imidlertid ikke hindret at besøk er blitt

gjennomført, og oppklaringsspørsmål viser mangel på forståelse for de prinsipielle folkerettslige spørsmål (se Avisenes Nyhetsbyrås (ANB) intervju 14.07.04 med direktør Ianssen i Selfa Arctic). Vil Utenriksdepartementet foreta seg noe for å tydeliggjøre sitt standpunkt?

– Vi har vært tydelige når det gjelder dette spørsmålet, og gjentar det både til media og samarbeidspartnere – senest i forbindelse med den ANB-saken som nevnes. Selve Vest-Sahara konflikten er kanskje ukjent for mange, og derfor er det viktig at vi er tydelige overfor næringslivet når det gjelder vår holdning. Jeg minner om debatten rundt utvinning av ikke-fornybare ressurser som var foranledningen til at vi klargjorde vårt standpunkt.

Vårt råd til norske selskaper generelt er å vise tilbakeholdenhet med næringsvirksomhet i områder der suverenitets-spørsmålet ikke er avklart. Det har vi gjort klar i kontakt med næringslivet, med media og i Stortinget. Det er imidlertid ikke internasjonale sanksjoner mot Marokko eller Vest-Sahara, og ikke noe forbud mot norsk næringslivsaktivitet i det omstridte området. Når det gjelder marokkanske undersøkelser og utvinning av petroleumsressurser på sokkelen utenfor Vest-Sahara mener FN at det sannsynligvis vil være i strid med folkeretten. Vi slutter oss til den holdningen. Det er viktig for oss at man fra norsk side ikke er involvert i virksomhet eller aktivitet som kan oppfattes som anerkjennelse av okkupasjonen eller tas til inntekt for et bestemt utfall av meklingen.

– Amnesty International sier (Landprofil: Marokko og Vest-Sahara): «Til tross for en rekke positive forbedringer i Marokko har ikke dette hatt noen betydning for menneskerettighetssituasjonen i Vest-Sahara. Her er situasjonen langt mer kritisk.» Har Utenriksdepartementet noen vurderinger av menneskerettighetshåndhevelsen i de okkuperte områdene?

– Norske myndigheter legger stor vekt på hvilke vurderinger en organisasjon som Amnesty International foretar. Der Amnesty International påpeker kritikkverdige forhold, vekker det bekymring på norsk hold. Norske myndigheter har gjentatte ganger tatt opp forhold vedrørende menneskerettigheter og humanitære spørsmål med både Marokko og Polisarios representanter. Det vil vi fortsette å gjøre.

– Har Utenriksdepartementet noen synspunkter på om Støttekomiteen for Vest-Sahara har noen betydning, og hva er eventuelt Støttekomiteens viktigste bidrag? – Støttekomiteen for Vest-Sahara har tatt prisverdige initiativer, basert på et sterkt og ekte engasjement for å løse en vanskelig internasjonal konflikt. Det var bl.a. nyttig for Utenriksdepartementet da Norge var medlem av Sikkerhetsrådet. Generelt synes vi det er bra at interessen og engasjementet for internasjonale spørsmål er høyt i den norske befolkning, og ser helt klart at organisasjoner som Støttekomiteen for Vest-Sahara bidrar positivt i så måte.

STØTTEKOMITEEN

- er en medlemsorganisasjon, stiftet i 1993.
- driver verdens ledende engelskspråklige nyhetstjeneste om konflikten. Tjenesten er gratis. For abonnement, besøk <http://groups.yahoo.com/group/Sahara-Update/>
- øver politisk press på norske og internasjonale myndigheter for at FNs fredsplan skal bli gjennomført.
- søker å få økt oppmerksomhet i Norge om menneskerettsbrudd i Vest-Sahara. Sidi Mohammed Daddach vant Raftoprisen i 2002, etter at SKVS nominerte ham.
- øver press mot norsk og internasjonalt næringsliv som opererer i de okkuperte områdene, hovedsakelig overfor olje- og fiskeriindustrien. Den hittil største kampanjen var mot seismikkelskapet TGS-Nopec i 2002-2003, og arbeidet foregår nå på internasjonalt plan, med møter med oljeindustrien i flere land.
- arbeider for å sikre og øke den humanitære bistanden til flyktningeleirene i Algerie.
- samarbeider med andre norske og internasjonale organisasjoner. SKVS bistod under studentenes Solidaritetsaksjon i 1997, i regi av Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond (SAIH)

og Norsk Studentunion (NSU), samt med SAIH i 2002-2003, som hadde Vest-Sahara som politisk hovedtema. SKVS samarbeider med Kirkens Nødhjelp i deres mat- og vannforsyningsprogrammer i flyktningeleirene i Algerie og bistod Norsk Folkehjelp i å gjennomføre et bevisstgjøringskurs om landminer for flyktningene i Algerie.

→ planlegger ulike utvekslingsprogrammer, og tar regelmessig imot besøk fra Vest-Saharas eksilregjering.

BLI MEDLEM

Bli medlem av Støttekomiteen for Vest-Sahara: Vil du bidra til et økt fokus på situasjonen i Vest-Sahara, jobbe for et selvstendig Vest-Sahara og lære mer om konflikten? Etter at Vest-Sahara-saken har blitt stadig mer kjent i Norge de senere årene, håper vi at flere også lar seg engasjere i SKVS sitt arbeid! Ved å bli medlem i organisasjonen kan du selv velge hvor aktiv du vil være. Du kan bli med i en temagruppe, delta i e-postdiskusjonene eller velge å bare støtte passivt med medlemskontingent. Som medlem får man også informasjon om konflikten på norsk.

Betalingsinformasjon: Årsavgift for enkeltpersoner er minimum 100 kroner. Organisasjoner kan være støttemedlemmer, med kontingent på minst 1000 kroner. Kontingenten kan betales til *konto nr. 0532 16 31985*, husk å merke betalingsgen med navn. Send samtidig en e-post til wsahara2@online.no med navn, adresse, helst telefonnummer, og gjerne noen ord om deg selv.

Mer informasjon om SKVS og Vest-Sahara: For mer informasjon om den norske Støttekomiteen for Vest-Sahara, gå inn på www.saih.no/skvs

**Støttekomiteen
for Vest-Sahara**

Eirik Kirkerud
wsahara2@online.no
907 43 766

Erik Hagen
erikhagen@yahoo.com
452 65 619

www.saih.no/skvs